СВОБОДА

LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ V. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 12-го Серпня 1897. | Число 33.

Календарь.

Серпень.		
12	Ч.	Евдокима прен.
13	П.	Креста: Макавеѣвъ (поч. поста)
14	С.	Перенесене мощ. Стефана
15	Н.	9. ПО СОШ. Исаакія
16	П.	7 отроковъ въ Ефесѣ
17	В.	Евсигія муч.
18	С.	ПРЕОБРАЖЕНІЕ ГОСПОДНЕ

Змѣстъ.

СПРАВЫ „СОЮЗА".

ВÔДОЗВА до членôвъ „Р. Н. Союза".

Просимо всѣхъ нововступуючихъ членôвъ, щобы сейчасъ зъ заплаченемъ першои вкладки до „Союза" декляраціи свои головному секретареви вôдсилали.

Рôвно-жь просимо декляраціи тѝ выписувати на призначенôмъ до того папери, а не на свисткахъ, карткахъ, або листахъ.

Въ декляраціи такôй повинна бути докладно и совѣстно подана вôдповѣдь на всѣ пытаня, а не тôлько на декотрѝ зъ нихъ.

Тѝ секретарѣ, що не мають декляраціи у себе, нехай упôмнуть ся о нихъ у головного секретара, а также докладно подадуть имена тыхъ членôвъ, котрѝ грамотъ ще не мають.

Ще разъ пригадуемо всѣмъ, щобы свои мѣсячнѝ вкладки точно платили и завчасу до касы „Союза" вôдсилали, щобы завчасу можна було подавати до публичнои вѣдомости мѣсячнѝ рахунки.

Наконецъ даемо до вѣдомости цѣкавымъ, що „Союзъ" не платить посмертного анѣ за жену, анѣ за мужа, если въ часѣ вступленя ихъ мужôвъ або женъ до „Союза", мали бôльше якъ 45 лѣтъ жатя, а то на подставѣ § 10 бук. и статутôвъ „Р. Н. С."

Пригадуемо также, що пôсля § 7 статутôвъ нашого товариства, анѣ жены находячѝ ся въ бременнôмъ станѣ, анѣ мужѣ тыхъ женъ на той часъ за членôвъ „Союза" принятими бути не могуть.

Иванъ Глова
предсѣдатель.

До справозданя касового помѣщеного въ послѣднôмъ числѣ „Свободы" додаемо слѣдуючу поправку.

Заплатили до касы „Союза" въ Юлію:

Зъ Oldforge, Pa.	
Басалыґа Григорій	$4.50
Зъ Irwin, Pa.	
Горощакъ Йванъ	2.25
Зъ Pittsburg, Pa.	
Карлицкій Андрѣй	1.00
Кащакъ Йванъ	1.00
Костикъ Олекса	0.50
Сидорикъ Олекса	0.50
Бурда Михаилъ	0.50

Имена тыхъ членôвъ не були поданѝ въ минувшôй „Свободѣ" тому, що декотрѝ зъ тыхъ членôвъ або за пôзно або зовсѣмъ не повѣдомили секретара о тôмъ, що пôслали касіерови грошѣ.

Юрій Хилякъ — **Ив. Арданъ**
касіеръ. секретарь.

УВАГА.

Хотячѝ приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. George Chylak
OLYPHANT, PA.

И увѣдомити секретара пôдъ адресою.

Rev. John Ardan
225 Warren st.
JERSEY CITY, N. J.

МОВА Е. В. ДЕБСА,
одного зъ найбôльшихъ організаторôвъ робôтниковъ, ВЫГОЛОШЕНА въ Toledo, O. 1896 р.

(Дальше).

Вдячный судіи Woods.

Могу бути вдячнымъ судіи Woods (псикапс) за одну рѣчь, могу бути ему вдячный т. е. за то, що пôзнавъ-емь вязницю и еи мешканцѣвъ... Знаю теперь, що они мають право до нашои симпатіи и постановивъ-емь зробити ту одробину, котра лежить въ моѣй силѣ, щобы змѣнити условія, якѝ роблять ихъ переступцями (оплески). Суть также такѝ, котрыхъ обставины змушують до жебранины, однакъ чоловѣкъ трохи спритнѣйшій не буде жебрати. Коли-бымъ мусѣвъ выберати межи крадѣжею а жебраниною, не есмь певный, але здае ми ся, що волѣвъ-бымъ задержати свою гôдность и красти (оплески).

Чисьте коли представляли собѣ, якъ великого пониженя дôзнае сильный и здоровый чоловѣкъ, если мусить благати о милостиню? Подумайте тôлько надъ тымъ. То понижае чоловѣка, позбавляе его гôдности власнои, тратить поважане для самого себе. Безъ взгляду на то, якъ добрымъ есть такій чоловѣкъ, позôстаючи довше въ подôбныхъ условіяхъ, стае ся неробою або злочиннымъ.

Велика часть американьскихъ робôтниковъ есть въ тôмъ положеню по великихъ мѣстахъ, и наколи міліоны людей не можуть знайти занятія, маемо млины и фабрики, въ котрыхъ жѣнки и дѣти працюють 12 до 16 годинъ (оплески).

Въ тôмъ взглядѣ говорить Францишка Вилярдъ, одна зъ найблагороднѣйшихъ жѣнокъ: Есть въ великôй Америцѣ міліоны жѣнокъ и мущинъ, котрѝ бы зъ радостію працювали, але немилосердна рука вынаходôвъ и монополѣвъ не позволяе имъ, и днесь люде мусять такъ борти ся о нагоду заробити на хлѣбъ, якъ въ давнѣйшихъ часахъ боролись о жите. Шалена конкуренція тре людей на порохъ, а еи рука тяжила якъ давна тиранія; пригнетенѝ шукають забутя въ заспокоюваню наметностей, котрѝ нищать душу и тѣло.

50 центôвъ денно.

Стрѣтивъ ся я разъ въ Чікаґо зъ Яковомъ Гістъ. Той панъ знае ся на роботѣ машиновôй, а навѣть слѣдить за такими рѣчами зъ великимъ занятіемъ. Вôнъ власне повернувъ бувъ зъ Kalamazoo, де звидживавъ великѝ фабрики меблѣвъ. Знайшовъ тамъ людей, працюючихъ по 10 лѣтъ въ тôмъ самôмъ мѣсци, котрѝ заробляли тыждево лишь $3, т. е. 50 цнт. денно. Подумайте лишь, що чоловѣкъ мусить працювати 10 годинъ денно, щобы заробити 50 цнт. и зъ того мусить удержати жену и трое або четверо дѣтей! Говоривъ, що ходячи по фабрицѣ, видѣвъ працюючѝ при машинахъ 13 лѣтнѝ дѣвчата, котрымъ неразъ браковало у рукахъ чотырохъ пальцѣвъ. Якій смутный станъ рѣчей въ нашôй суспôльности! Яка ганьба для нашои христіянскои цівілізаціи!

Борба о жите мусить бути страшна и заѣла, если вже дитина бере въ нѣй участь. Подумайте лишь о дѣтяхъ тыхъ людей, котрѝ не працюють або котрѝ працюють за 50 цнт. денно, они змушенѝ выростати безъ школы и просвѣты. Тѝ дѣти не мають огнища домового. Иванъ Брайтъ сказавъ разъ, що весь народъ повиненъ мешкати въ власныхъ домахъ. Такъ повинно бы бути, але вже такъ не есть въ тôй части краю. Они не можуть жити въ дома анѣ не можуть жити въ тыхъ домахъ, въ котрыхъ мусять мешкати, позаякъ домы тѝ надають ся лишь на помешканя для псôвъ, а однакъ дѣти мусять выростати въ такôмъ окруженю. Не знають жадного выхованя, жадныхъ моральныхъ вплывôвъ — а коли выростуть и вôддадуть ся житю злочинному, чого богато зъ нихъ не може уникнути, бо есьмо лишь наслѣдкомъ обставинъ, то тогды суспôльность вѣшае ихъ або вязнить.

Сказавъ-емь вже, що богацтво пануе въ усѣхъ нашихъ справахъ т. е. велике, нагромаджене богацтво. Люде середного маетку суть зарôвно въ положеню безъ выходу. Рапортъ Дуна выказуе, що минувшого року малисьмо 13,000 упадкôвъ въ свѣтѣ торговельнôмъ, що выносить надъ $172,000,000. Въ послѣдныхъ телеграмахъ справоздане Дуна выказуе на минувшій тыжденъ 336 банкруцтвъ. Въ Сполученыхъ Державахъ есть денно 66 банкруцтвъ. Подумайте лишь, що то значить! Звернѣть Вашу увагу на тѝ банкруцтва, руину, нещастя, самоубійства, если не видите якъ неприроднѝ суть нашѝ нынѣшнѝ вôдносины.

Але богацтва що-разъ бôльше лучать ся. Середнѝ клясы чують що-разъ сильнѣйшій ихъ гнетъ. Оденъ продуктъ по другôмъ переходить въ руки монополю. Всьо прямуе до лученя ся въ трусты, синдикаты, монополѣ и товариства. Въ 1890 р. выдано право, котрымъ мавъ встримати ся розрôсть монополѣвъ. Оно не принесло жадного успѣху, бо жадного принести и не могло.

Трустъ есть лишь природнымъ выпливомъ нынѣшнього способу продукціи. Скоро зближае ся хвиля, коли въ тôмъ краю будуть лишь двѣ клясы нескôнчено вôдъ себе рôжнѝ — кôлькохъ, що будуть мати въ своихъ рукахъ всѣ богацтва, затимъ и всю власть, и огромнѝ масы люду имъ пôдчиненѝ. Може хто назве то републикою, однакъ въ тôмъ зъ певностію нема правдивого републиканьского духа. (Оплески). — Говоривъ-емь неразъ и повторяю, що правдива воля не може бути при економічнôй неволи. Вôдъ давна вже выборолисьмо свободу политичну, але вôльными не будемо, доки не позбудемо ся узôвъ економічныхъ. (Оплески). Що-дня щось робить ся въ тôмъ напрямѣ. Пôсля теоріи Лінкольна въ тôмъ краю маемо рядъ зъ люду, черезъ людъ и для люду — „жите передъ маеткомъ, а чоловѣкъ передъ доляромъ", якъ самъ вôнъ говоривъ. Жіемо въ часахъ, коли то высказане сповняе ся дословно, але не въ значѣню, яке вôнъ ему надавъ. Видимо чоловѣка передъ доляромъ, але на колѣнахъ повзаючого, благаючого о доляра, о позволене до житя, а слова „зъ люду, для люду и черезъ людъ" — се лишь пуста теорія.

Права жѣнокъ.

Доти не будемо мати ряду зъ люду, поки не дамо жѣнцѣ рôвныхъ правъ политичныхъ. (Оплески). Не бракъ намъ поважаня для жѣнокъ, але маемо дуже фальшиве понятіе о правахъ жѣнки. Жѣнка мае всѣ тѝ права, якѝ намъ прислугують, а если она немае права голосу, то зъ вôдки взялисьмо мы то право? Чи жѣнка хоче голосовати чи нѣ, не до мене належить рѣшати, она сама о тôмъ говорить. Есмь однымъ зъ тыхъ, котрѝ знають, що богато злого зъ нашихъ уряджень суспôльныхъ и промысловыхъ усуне ся зъ хвилею, коли жѣнка осягне цѣлковиту свободу политичну и рôвность (оплески). И длячого-жь не мало бы то бути? Нема слушного закиду, якій бы можна зробити тому проектови. Заперечене жѣнцѣ правъ до рôвности политичнои зъ мужчинами есть зброднею, якои допускае ся сила звѣряча на естѣ слабшôмъ. Жѣнка въ загалѣ мае бôльше почутя чести якъ мужчина (оплески). Не можна бы купити еѣ голосу за шклянку виски (смѣхъ и оплески). Убираемо еи въ дорогоцѣнности, а держимо въ политичнôй залежности. Хотѣвъ-бымъ видѣти тѝ часы, коли уберемо жѣнку, въ той найдорожшій клѣйнотъ, якимъ есть рôвность политична. Тогдѣ мужчины и жѣнки будуть проводити дорогу житя рука въ руку, насичуючись чаруючимъ видомъ краю безъ тѣни неволѣ. (Оплески). Годжу ся зъ Ingersoll-йомъ, котрый разъ сказавъ, що кождый славный мужчина мавъ славну матѣрь. На батька добрымъ есть майже кождый. (Смѣхъ).

Встримують робôтниковъ.

Теперь перейдемо до дальшихъ справъ, зъ котрыми пытане працѣ тѣсно злучене. Хочу говорити о змаганяхъ судôвъ въ вздержуваню робôтниковъ, коли лишь они хочуть ужити власти, яку

(Продовжене на другôй сторонѣ.)

4

РОБÔТНИЧА СПРАВА.

Написавъ В. Зарѣчный.
(Дальше).

Поживу можна все дôстати, але за добру поживу треба добре заплатити, що робôтникъ рѣдко коли може. Если выплата въ недѣлю вечеръ, то вôнъ не въ силѣ собѣ анѣ доброи ярины купити на торзѣ (бо лѣпшу перебрали рано), анѣ сыра, анѣ солонины, анѣ мяса. Сыръ дôстае ся ему часто старый та кепскій, мясо худе, старе, ликовате зô старыхъ, часто слабыхъ звѣрять, може навѣть и гниюче, картофлѣ также неразъ неможливѝ. Поживу продають ему крамарѣ та перекупнѣ. Тѝ часто фальшують товары, якъ и гуртовники. Посолене масло продають за свѣже, старе масло прикрывають свѣжимъ та продають, або до смакованя подають свѣже, а продають несвѣже; цукеръ фальшують, каву мѣшають зъ цікоріею, муку зъ крейдою та ґіпсомъ, за какао продають хорошу чорну землю и т. д. Богатого не ошукують, бо по перше, богатый купуе тамъ, де добрѝ товары, по друге, купцямъ ходить о рекляму, по трете и языкъ у богатыхъ бôльше выправленый: коли бы котрый дôставъ злый товаръ, сейчасъ почуе своимъ языкомъ, не такъ, якъ бѣдный. Сей не дуже дивить ся, якій смакъ, бо бере звычайно на кредитъ. Бѣднѣйшого ошукають и на мѣрѣ и на вазѣ.

Врештѣ поживлѣне залежить головно вôдъ платнѣ робочои. Коли та есть вôдповѣдна, то робôтникъ ѣсть и що дня мясо, другій-же може тôлько ѣсти мясо три разы на тыждень, третій два, разъ, а дальшій буде ѣсти картофлѣ зъ солониною, або зъ масломъ, дальшій тôлько картофлѣ, а ще дальшій и въ губу не мае що вложити. Крôмъ поживы уживае еще робôтникъ и напоѣвъ: не вино, пиво, але й горѣвку, котра, якъ нашому Русинови найлѣпше смакуе, хотя есть найбôльше роспоюючимъ трункомъ и якъ така не повинна часто бути въ уживаню.

Зъ справою поживы есть звязаный такъ званый Trucksystem, котрый, якъ Cattagesystem водить ся тамъ найбôльше, де фабрики позаклаланѝ въ сѣльскихъ округахъ. Давнѣйше вôнъ панувавъ въ Англіи, а теперь замѣчуемо его въ Сполученыхъ Державахъ въ Пенсильвеніи. Полягае сей Trucksystem на тôмъ, що фабрикантъ закладае склепики, въ котрыхъ беруть робôтники (пôдъ натискомъ фабриканта) свои товары; часто мусять за нихъ дорожше платити, якъ въ другихъ склепахъ, и мають до того гôршій товаръ.

Положене робôтниковъ дасть ся коротко высловити: По перше: Робôтники не мають маетку, а жіють зъ платы робочои,

По друге: Кождый робôтникъ выставленый на безхлѣбе,

По трете: Робôтники мешкають лихо, ѣду и одѣжь мають часто невôдповѣдну, часомъ по просту невыстарчаючу,

По четверте: Рѣдко котрый робôтникъ мае добре помешкане, добру платню, добру страву та добру одѣжь.

Що-жь стало ся зъ робôтника, котрый жіе въ такôмъ положеню? Якій его станъ фізичный, духовый, та моральный?

На свѣтѣ всѣлякѝ суть убійства. Люде убивають себе мечемъ, кулями на вôйнѣ, або и скрыто. Скрыте убійство называемо мордомъ. Именно такимъ мордомъ убивають теперѣшнѝ стосунки робôтника. Не дають ему можности оборонити ся вôдъ голодованя, вôдъ заразы, вôдъ заглады духовои. Вôнъ боронить ся, кôлько въ силѣ, але чи то его слабôсть тѣлесна, чи то за велике напружене при примусовôй праци склоняють его оруже свое притупити, та пôддати ся могучимъ обставинамъ.

А тѝ обставины ось якѝ спроваджують наслѣдки. Найсампередъ робôтникъ не мае, мешкаючи въ злыхъ помешканяхъ, кормлячи ся звычайно лихо, роблячи въ запыленыхъ фабрикахъ, и не може мати здоровля. За мало бо мае свѣжого воздуху, за кепску мае поживу. Хоробы тому чѣпають ся его всѣлякѝ: сухоты, тифусъ, февра (февру дôстають тѝ робôтники, що выстоюють по улицяхъ, чекаючи роботы не одѣтѝ добре и зголоднѣлѝ), шкрофулы (зъ кепского травленя въ дитиньствѣ), рахітісъ (англійска хороба), всѣлякѝ перестудженя та запаленя (зъ кепскои одежи). Дальшою хоробою, коли вже мова о слабостяхъ, есть у робôтниковъ: трунокъ. Робôтникъ приходить змученый зô своеи роботы; помешкане его непривѣтне; вôнъ незадоволеный: може мае зле мѣсцо, або може непевный свого мѣсця, его тѣло ослаблене черезъ злый воздухъ и поживу; вôнъ потребуе „пôдъохотитись", врештѣ тягне его въ товариство, отже тягне въ шинокъ: до трунку склоняе его злый примѣръ, натѣть може и родичѣвъ, а завше занедбане выховане. Слабостею, а властиво для робôтниковъ роскошею, есть пристрасть, котра есть якъ и трунокъ у робôтниковъ загальнымъ мабуть грѣхомъ.

Такѝ рôжнѝ хоробы; однако неможь мыслити, що здоровѝ робôтники добре та здорово выглядають. Де тамъ! Блѣдѝ, худѝ, костистѝ, поморщенѝ — якъ всей робучій людъ.

Освѣта мѣжь робôтниками за остатнѝ часы дуже пôднесла ся завдяки примусовôй наущѣ, недѣльнымъ школамъ, читальнямъ, бібльотекамъ, а навѣть декуды и універзитетамъ робôтничимъ та академіямъ. Доказомъ того, що и мѣжь тою класою поступае освѣта, есть и широкій политичный рухъ, та всѣлякѝ товариства робôтничѝ. Та все-жь таки подыбуемо цвѣтки невѣдомости того, що во-кругъ чоловѣка дѣе ся, що просто можь задивовати ся. Але коли подумаемо, що богато зъ робôтниковъ, не маючи часу за своеи молодости на науку, або и заохоты, не брало ся до неи, що вôдтакъ працюючи тяжко на хлѣбъ насущный, чоловѣкъ не есть здôбный посвятити свого вôльного часу обзнакомленю ся зъ правами природы та суспôльности, не будемо чудувати ся, а признамо, що ему годѣ бути въ тыхъ обставинахъ „вченымъ" та розвиненымъ.

Отже положене робôтника веде его до темноты, якъ и до деморалізаціи: жите для него немае жадного чару, жадныхъ красныхъ приемностій; вôнъ выставленый на голодъ, та на самоубійство; робôтникъ, говорить Карлейлъ, жіе якъ грачь, нынѣ въ збытку, завтра въ голодѣ. Черне, бунтôвниче успособлене зъѣдае его, найнужденнѣйше почуте, яке може пстнувати въ груди чоловѣка... Сей свѣтъ для него не есть вôтчиною, але понурымъ арештомъ, повнымъ шаленои, безплôднои пляґи, бунту, гнѣву, обуреня на себе самыхъ та на другихъ людей. Дальшою причиною деморалізаціи есть засуджене на працю. Добровôльна праця есть найкрасшою приемностю, примусова — мукою. Робôтникъ мусить

„SVOBODA"
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken.

Published at Mt. CARMEL, PA. of each week by the „SVOBODA" Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda"
PRINTING OFFICE
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна	2.00
До старого краю........	3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA"
PRINTING OFFICE
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои)

имъ надае організація. Дôйшло до того, що суды змушують робôтникôвъ, особливо колѣйовыхъ, до працѣ за таку цѣну и въ такихъ условіяхъ, якій корпораціямъ подобае ся накинути. Коли тй менажеры сходять ся, щобы одноголосно знижити платню робôтника, то газеты голосять, що менажеры мали конференцію; коли робôтники лучать ся въ цѣли опору противъ зниженю платнѣ, газеты называють то змовою (смѣхъ и оплески). Видно, що межи конференціею а змовою заходить така рôжниця, якъ межи президентомъ колѣи а членомъ організаціи робôтничои. Если суды мають право заборонити робôтникамъ вспôльне дѣлане въ цѣли утриманя своеи платнѣ, длячого-жь не мають мати права заборонями корпораціямъ обнижати платню? (оплески). Злымъ есть право такъ якъ и льокомотива, котре не дѣлае въ обохъ напрямахъ. Ото уступъ, що пише о тôмъ предметѣ New York Worlel: Небеспечнѣйшимъ и грôзнѣйшимъ надъ всѣлякій страйки есть старанно обдуманый плянъ, за помочію котрого власти звязковй суть покликаній до береженя правъ колѣи. „Injunction", якого жадали два адвокаты корпорацій, а котре було выдане судіями Grosscup и Woods, есть потворнымъ нарушенемъ правъ народу. Если правлене колѣею есть службою публичною, а управителѣ суть до тои степени слугами публики, що належить ся имъ опѣка властей, то въ такôмъ разѣ правительство Сполуч. Державъ повинно боронити не лишь интересôвъ корпорацій противъ ихъ робôтникôвъ, кôлько разôвъ заходить непорозумѣне межи тыми двома сторонами, але повинно зарôвно дбати о право и привилеѣ робôтникôвъ колѣйовыхъ, яко слугъ публичныхъ. Повинно запевнити имъ вôдповѣдну скôлькость годинъ працѣ, слушну заплату, належный часъ вôдпочинку и иншй выгоды, якй дае людямъ зôстаючимъ въ службѣ публичнôй.

(Дальше буде).

За „Свободу" належить ся заплатити!

НА ЩО И ЯКЪ ЧИТАТИ ПОВѢСТИ?

Па се пытане одна зъ галицко-рускихъ газетъ подае таку розумну вôдповѣдь: Хто хоче называти ся правдиво образованымъ чоловѣкомъ, мусить не лишь богато учити ся, але и богато читати. Але учити ся и образувати ся можна нынѣ не лишь въ школѣ, але и поза школою, самому зъ книжокъ. Длятого хто лишь умѣе читати и писати, може вже самъ и учити ся и образувати ся. Але нѣчо такъ легко не учить и не образуе якъ добрй повѣсти и оповѣданя. Задля того треба якъ найбôльше читати повѣстій, але добрыхъ, не яке небудь дрантє; на таке шкода часу и труду. Повѣсть есть передовсѣмъ доброю розрывкою; замѣсть стратити часъ, а може ще и наробити собѣ выдаткôвъ на яку безхосенну рѣчь, лѣпше прочитати яку повѣсть. Зъ доброи повѣсти учимо ся пôзнавати жите и людей. Для кождого чоловѣка потреба, щобы вôнъ знавъ якъ найбôльше людей, ихъ натуру, ихъ характеръ и жите, а коли буде знати другихъ, то научить ся и себе пôзнавати; потребуе лишь себе порôвнувати зъ другими, и осуджувати себе и другихъ по справедливости. Але людей множество на свѣтѣ, а що чоловѣкъ то инша натура, инша вдача, иншій характеръ. Якъ же всѣхъ ихъ пôзнати? Ба, й одного чоловѣка трудно вôдъ разу пôзнати, треба зъ нимъ довгій часъ, кôлька и кôльканайцять лѣтъ разомъ жити, щобы его добре пôзнати. Повѣсть ставить намъ передъ очи по кôлькохъ людей зъ рôжными натурами и характерами, въ рôжныхъ хвиляхъ житя; въ повѣсти стрѣчаемось зъ людьми зъ рôжныхъ становъ и фахôвъ, отже пôзнаемо не лишь подинокихъ людей, але и всѣлякй станп зъ ихъ звычаями и обычаями, зъ ихъ поведѣнками. Читаючи повѣсть треба на то все уважати и черезъ повѣсть старати ся пôзнавати людей, свѣтъ и жите: тогды наберемо того знаня, якого бы намъ наше звычайне жите не могло дати. Повѣсть показуе намъ, якъ жіють люде зъ людьми, якъ одни зъ другими обходять ся, якъ розмавляють зъ собою. И зъ того для насъ наука. Въ добрыхъ повѣстяхъ стрѣчаемо неразъ не лишь краснй характери, котрй можуть намъ за взорець служити, але и розумнй та мудрй погляды на свѣтъ людей, котрй треба собѣ запамятувати, бо они въ житю можуть придати ся. Декотрй повѣсти представляють намъ знову головно лишь злыхъ людей, розбійникôвъ, злодѣѣвъ, обманцѣвъ и т. д. И такй повѣсти учать насъ розуму, показують намъ, якими крутыми дорогами тй люде ходять, якихъ хитрихъ способôвъ уживають и т. д. Они заострюють намъ змыслы спостерѣганя, учать якъ и на що треба зважати, щобы не попасти въ руки такимъ людямъ и заздалегôдь остерѣгають вôдъ подôбныхъ имъ въ житю. Наконець повѣсти учать насъ нашои власнои, рôдного мовы; они показують намъ, якихъ слôвъ и высловôвъ повиненъ уживати кождый зъ насъ чи то въ звычайнôй розмовѣ, зъ рôвными собѣ, зъ низшими або высшими чи въ письмѣ, коли хоче, щобы его уважано за образованого чоловѣка. Та ще и богато иншого можна научити ся зъ повѣсти, але о тôмъ вже не хочемо говорити; нехай лишь кождый читае якъ найбôльше повѣстей, але добрыхъ, нехай при тôмъ пригадае собѣ то, що мы тутъ сказали, а крѣмъ того нехай зважае и на все инше, чого мы тутъ не доповѣли. Зъ такого читаня буде ся мати не лишь пріятну розрывку, але и правдивый хосенъ.

ВѢСТИ ЗЪ КАНАДЫ.

Edmonton — Edna, дня 26. юлія 1897.

Пишуть люде зô всѣхъ сторôнъ до „Свободы" за свое жите, за свои порядки, тай мене скортѣло написати де-що, щобъ свѣтъ знавъ и за насъ, за тыхъ Русинôвъ въ Альбертѣ, що осѣли на фармахъ въ далекихъ свѣтахъ. До насъ свѣтъ дошками забитый — нѣмъ достанемо яку вѣдомость чи то зъ дому, чи вôдъ нашихъ Русинôвъ зъ Манѣтобы, то треба добре начекати ся. Але якось намъ жіе ся. Засѣвы слава Богу небесному краснй того року, худôбка пасе ся въ травѣ по черево, людиска поволи забувають за галицку нужду — бодай ся не приснила хрещеному чоловѣкови. — Духъ св. при насъ! Дай Боже здоровле и сто лѣтъ прожити тому доброму панови, що его называють Олеськôвъ, що запровадивъ насъ ту — такъ якъ Мойсей жидôвъ вывѣвъ зъ неволѣ египетскои, такъ той добрый панъ насъ вывѣвъ зъ Галичины. Та еще разъ дай му Боже здоровле! Добре бы було, тôлько комарѣ дуже докучають, але то вже трудно, щобъ чоловѣкови нѣчого не докучало. Та кобы то тôлько той клопôтъ! Мы маемо еще оденъ клопôтъ, а то такій, якого бы вы нѣколи не сподѣвали ся. Знаете до насъ заѣхали були недавно тому двохъ якихсь бородатыхъ священникôвъ. Оденъ казавъ, що называе ся Федоръ Митрикъ, чи якось, а другій то вже Александеръ. Казали они, що приѣхали тамъ вôдъ васъ, нѣбы зъ Америки. Та найбы тамъ собѣ були — або то оденъ до насъ заѣзджае? Бувъ ту и польскій священникъ разъ въ зимѣ — доѣзджае и французскій, тай такъ покрутять ся тай поѣдуть. Але тй не такъ. Они кажуть: „люде, вы переходѣть на православіе, а мы вамъ и церковь збудуемо и попа зъ бородою дамо за дурно, анѣ цента не буде васъ коштовати, бо мовлявъ, люде бѣднй то вамъ треба помочи". Я такъ стоявъ на боцѣ тай собѣ думаю: „переходѣть на православіе" — а то-жь то мы якй? — а нашй О. Духовный въ краю, а о. Дмитрôвъ, якъ правили намъ Сл. Божу на Воскресеніе (дай имъ Боже довгого вѣку прожити!) чи не казали при великôмъ входѣ: „всѣхъ васъ православныхъ христіянъ"? Нѣ думаю, то щось не туда. Але я слухаю, а они и церковь обѣцяють и попа зъ бородою за дармо. Овъ гадаю собѣ, то вжесь таки пересадивъ братчику. Обѣцяли намъ паны и вриднпки въ Галичинѣ передъ выборами зототй горы, а по выборахъ и говорити зъ нами не хтѣли. Були такй плохй люде, що повѣрили, але насъ богато покрутили головами, тай кумъ Михайло кажуть: люде добрй! Та-жь насъ высмѣють въ старôмъ краю, якъ довѣдають ся, що мы зъ себе таку ганьбу зробили. Люде добрй, кажуть дальше кумъ Михайло, та якъ вы подивите ся въ очи свому священникови, а они приѣдуть незадовго — вже писали навѣть картку зъ Winnipeg. Пôдождемо, почекаемо, ажь о. Н. Дмитрôвъ приѣдуть до насъ, то вже имъ все роскажемо, куда то все иде.

Будьте здоровй!

Старый фармеръ ФЕДЬКО.

ВѢСТИ ЗЪ БРАЗИЛИИ.

Ріо-Кляро дня 7. юнія 1897.

Доношу вамъ, що допомôгъ намъ Панъ Богъ побудувати на Ріо-Кляро церковцю руску. Мы еи будували черезъ 55 днѣвъ и перебули мы великй труды та не всѣ, а ино тй, котрй суть правдивыми Русинами, тримають ся своеи рускои вѣры, тотй тôлько трудили ся, абы той дôмъ божій побудувати. А найбôльше вызвали нашъ отець духовный Н. Роздольскій. Не мали они анѣ дня анѣ ночи спокôйнои, бо все имъ було въ головѣ, щобы той дôмъ божій якъ найскорше збудувати. Посвячене вôдбуло ся въ пяту недѣлю великодного поста. Народу зôбрало ся видимо—невидимо. Були тамъ рускй люде и зъ дальшихъ кольоній, були Бразиліяне и Поляки. И всѣмъ имъ було хоть смутно та все мусѣли признати намъ, що маемо таку красну вôдправу, котрои они ще може и не чули. Та наша вôдправа, той нашъ спѣвъ розлягавъ ся навколо тои нашои святинѣ по нашôй кольоніи, по вôдвѣчныхъ лѣсахъ. Вся природа тѣшила ся вразъ зъ нами. Намъ выдавало ся, що земля рухае ся пôдъ нами, такъ мы всѣ тѣшили ся, а зъ превеликои втѣхи кождому зъ насъ покотили ся по лици слезы радости, що ось Панъ-Богъ позволивъ намъ на тôй далекôй чужинѣ дочекати ся своеи святои церковцѣ, своеи рускои вôдправы. Такъ, той день бувъ для насъ Русинôвъ въ Бразиліи великимъ празникомъ. — Якъ мы поставили тоту нашу святу церковь то заразъ взяли ся до будованя рускои школы. Бо мы знаемо, що безъ науки бѣдно жити чоловѣкови, а тамъ намъ въ краю науки не дали ино брали вôдъ насъ грошѣ, кровь нашу пили, та самй забавляли ся.

Выбрали мы собѣ раду церковну, котра складае ся зъ 26 членôвъ. Предсѣдателемъ тои рады есть Дмитро Ковжанъ, а заступникомъ Теодоръ Потоцкій. — Маемо також свое церковне братство.

Той предсѣдатель Теодоръ Ковжанъ, вôнъ прибувъ до Бразиліи еще въ 1895 р. и привѣзъ зъ собою пару центôвъ и заложивъ собѣ крамницю. Теперь тота крамниця найкрасша на цѣле Ріо-Кляро. Запомагають ся зъ неи нашй Русины а найбôльше тй, що поприходили зъ краю и рады собѣ дати не можуть.

Такъ якъ всюды, такъ и на нашôй рускôй кольоніи есть богато такихъ, що дуже кричать, а нѣчого не робять. Они всюды свой нôсъ втрутять и до церкви и всюда, а то, щобы хоть цента дали, тôлько горлати вмѣють. Вже то правдива тота приповѣдка, що тота корова, що дуже рычить мало дае молока.

Есть и такихъ богато, що хоть попривозили центы зъ краю, та якъ приѣхали до Бразиліи, то зачали гуляти, потратили, а теперь бѣдують и банують за краемъ. — Отъ таке то въ насъ.

Будьте здоровй — на другій разъ напишу що бôльше.

ТЕОДОРЪ ПОТОЦКІЙ.

НОВИНКИ.

На все мають раду.

Щобъ пустити ся въ небезпечну подорожь до Аляски за золотомъ, треба доконче мати 600 до 800 дол. на дорогу и тому кождый не вибирае ся безъ цента. Та жиды якъ проворнй люде выдумали и на тое способъ и задумали добрати ся до золотыхъ майнôвъ безъ великихъ грошей. Зôбрало ся ихъ кôльканайцять и заложили помѣжь собою товариство зъ членьскимъ удѣломъ найменчимъ 15 дол. а найбôльшимъ 200 дол. За тй грошѣ накупять розличныхъ рѣчей и пустять ся зъ ними пѣхотою до Аляски а по дорозѣ будуть робити бізнесъ. Гадають они, що зъ весною станутъ на мѣсци. Щобъ случайно котрый зъ компаніи не циганивъ оденъ другого — присягнули въ синагодзѣ, що одинъ другого не ошукае а всѣ держати ся будуть купки и помагати собѣ будуть взаимно.

бачити безцѣльность своеи роботы для себе. Длячого-жь працюе? Чи зъ охоты? Нѣ! вôнъ працюе задля гроша, працюе бо мусить. Працюе довго и майже безъ перестанку. Робота его все та сама; для духовои роботы нема жаднои дѣяльности, а однако завсѣгды бути мусить уважнымъ — о нѣчѣмъ иншôмъ и думати не може, якъ о увазѣ. Скуплене людности въ мѣстахъ вплывае також деморалізуючо. Въ мѣстахъ чесноту не скоро можь завважати, она скрылась въ кутъ. Нѣ простоты житя нема, котра на селѣ мае свою столицю. У мѣстѣ зôпсуте, роспуста, злый примѣръ, котрый такъ радо наслѣдуе пôдростаюча молодѣжь.

Зъ повысшого представленя справы слѣдуе, що робôтники не знаходять ся зовсѣмъ въ добрôмъ положеню. Противно, условины ихъ житя пхають ихъ се положене змѣнити. Въ початкахъ своеи свѣдомости кидались они на фабрикантôвъ, пôдпалювали ихъ фабрики, калѣчили, та стрейкували. Вôдтакъ ограничили борбу свою на самй стрейки, котрыми и теперь дуже радо послугують ся. У стрейкахъ найкрасше можь схопити ту борбу суспôльну, яка вôдбуває ся передъ нашими очима. Чому робôтники стрейкують? спытаете. Вôдповѣмъ: або для узысканя высшои платнѣ, або для того, щобъ ихъ шановано бôльше, нѣжь звычайно дѣе ся. Завсѣгды отже стрейкують длятого, щобы досягнути лѣпшого житя та лѣпшихъ его условинъ. Чи робôтники можуть черезъ стале сполучене свою стопу житєву оборонити, або и пôдвысшити? Если робôтники сполучують ся для такои спôльнои цѣли, то такй сполученя мають велику вартôсть, коли кождый зъ робôтникôвъ пôзнасть, що треба лучити ся, що въ иншôмъ разѣ борба его згнете. Такй сполученя сталй, котрй робôтники самй мѣжь собою засновали, дѣйсно дуже причинили ся до пôднесеня платы робочои, часомъ навѣть высшои, якъ попытъ и подажь вымагае. Але о тôмъ пôзнѣйше. Отже стоить еще пытане: если сполучене робôтникôвъ буде хвилеве, якъ се видимо въ страйкахъ, то чи плата робоча, о котру йде борба, пôдвысшить ся, чи нѣ? Часто такъ бувае, а часто й нѣ. Уявѣмъ собѣ страйкъ. Подумаймо, що робôтники мають за що жити и безъ платы робочои. Фабрикантъ мусить отже зменчити вырôбъ масы своихъ товарôвъ. А ту, припустѣмъ, попытъ за его товарами великій! Цѣну за товары дають бôльшу, отже и фабрикантъ буде офѣровати робôтникамъ бôльшу платню. Припустѣмъ, що запасы робôтникôвъ вычерпали ся, якъ се досыть звычайно водить ся, Наступае конечно голодъ и нужда, котрй змѣняють до ґрунту сю справу — бо або змушують робôтникôвъ за нисшу цѣну працювати, або число робôтникôвъ зменчилось, и онй опирають ся бôльше противъ низкои платы. А фабрикантъ, бачучи ихъ опôръ, записуе собѣ новй машины (если вышли) а тй, якъ звѣсно, заощаджують працю людску, и однако богато людей останесь безъ роботы.

Робôтники въ дуже богато разахъ мусять улягати въ борбѣ, бо ихъ запасы житевй суть скупй. Фабрикантôвъ тяжко змусити до уступокъ, особливо тогды, коли не роблять значныхъ доставъ (ліверункôвъ), вôдъ котрыхъ бы истноване его залежало, та если имъ „кредитъ" дописуе (капіталісты себе сильно спомагають!). Если жь суть цѣны продуктôвъ и цѣны силы робочои низькй, то ихъ робôтники нѣколи не переможуть. При лѣпшихъ цѣнахъ товарôвъ можна осягнути пôдвысшене платы — але тогды робôтники часто о пôдвысшеню и не думають. Фабриканты-жь самй не глупй пôдносити цѣны платнѣ! Треба робôтникамъ отже добре за тымъ глядѣти, коли пôдвысшае ся попытъ за товарами, бо тогдѣ, нѣмъ еще фабрикантъ затягне новыхъ, можуть у него выдусити высшу плату.

Але хоть страйки дуже часто не досягають своеи цѣли, то зъ другои стороны они досягають иншои цѣли, котра о много бôльше значить, якъ хвилеве пôднесене платы робочои, а то стрейки додають робôтничôй клясѣ моральнои силы; дальше, навѣть неудавшй ся стрейки ослабляють капіталістôвъ. Працьодавець, що перебувъ вже одинъ страйкъ, буде на другій разъ добре надумувати ся, чи мае знизити плату робочу и хочь выйшовъ зъ першои борбы побѣдникомъ, не схоче певно зъ легкимъ серцемъ пускати ся въ борбу. А робôтники при другôмъ будуть мати вже досвѣдъ, лѣпше вже приготовлять ся. Два почутя будуть они носити въ собѣ: пôмста и надѣя!

Кажуть: на що то бороти ся, та спôльно себе нищити, коли въ добрôй згодѣ все можна перепровадити. Промовити тôлько капіталістови до розуму и серця, а вôнъ уступить. А якже! Вôнъ не може уступати, бо интересъ ему все на головѣ, интересъ та зыски. Коли уступае, то не для свого доброго серця, а длятого, що въ противнôмъ разѣ тяжко було-бъ ему добитись до свого берега. Вôнъ звычайно таки не хоче уступити, а робôтникъ тогды грозить, скликае на раду другихъ своихъ товаришѣвъ, и всѣ они остро промовляють, та по улицяхъ машерують для демонстраціи. Жандармы та поліція выступають противъ нихъ, часомъ и постртѣлюють... Перше еще гôрше було...

Другій спосôбъ обороны своеи стопы житєвои єсть... вывандровати. Нѣчого нового, анѣ жадного нема въ тôмъ нещастя. Не можь прожити въ однôмъ краю, треба забиратись въ чужій. У насъ проявилась сильна еміграція, причина еи: люде хочуть жити. При такôмъ роздробленю грунтôвъ, при такôй численнôй людности якъ въ Галичинѣ инакше и не може бути. Я наведу кôлька примѣрчикôвъ хлопскои нужды галицкои пôсля листôвъ самыхъ хлопôвъ. Зъ Нивры хлопъ такъ малюе мужицку бѣду: У насъ богато бѣдныхъ людей, котрй терпять страшну нужду. Плата денна дорослого чоловѣка выносить 11 крейцарѣвъ, але що днины неможь достати заробку — найвысше два разы въ тыжни. А коли такій бѣдолаха мае еще 3—4 дѣтей, то его нужда безгранична. Тй, котрй мають 3—4 морґи поля, платять тôлько податкôвъ, що имъ духу не стае; я самъ маю 3 морґи а плачу 18 зр. податкôвъ; я мушу добре прѣти, щобъ тôлько заробити, бо поле менѣ тôлько не принесе чистого доходу, хоть я вôдъ 15 лѣтъ не пю горѣвки.

Хлопъ зъ Литвинова коло Пôдгаець пише: У насъ богато такихъ людей, котрй мають бôльше дѣтей, якъ маетку; они працювали бы, коли бы мали тôлько на чѣмъ. Нужда у насъ крайна, зарôбкôвъ жадныхъ, за то тымъ бôльше податкôвъ, додаткôвъ, шарваркôвъ; лѣсы въ жидôвскихъ рукахъ, палива бѣдный хлопъ немае за що купити, а о матеріялѣ на будôвлю нема що и говорити: за дуба заплатити треба 25 зр.

(Дальше буде).

Протестъ противъ 3 цнт. податку.

Нове право выдане штейтовою легіслятурою, котре накладае на не-сітізенôвъ податокъ 3 цнт. денно, наробило богато шуму помѣжь не-американьскими народностями. Навѣть самі американьскі правники кажуть, що право тото зовсѣмъ несправедливе и противне конституціи краю. — Помѣжь Спол. Державами, а европейскими державами єсть угода, що не можуть обтяжати людей за те, що они не суть горожанами. Еслижь державы мають помѣжь собою таку згоду, то той подокъ трі-центовый могъ бы наложити самъ конгресъ а не легіслятура. Тому то вже Нѣмцѣ подали до своего консуля въ Вашингтонѣ протестъ противъ того права. Такі протесты повинні бы подавати и нашѣ народности а передовсѣмъ Славяньскі. Най они не будуть тыми, за котрыхъ права ажь другі упоминати ся мусять.

Ящірки въ жолудку.

Одинъ молодый фармеръ въ Providence Township терпѣвъ уже вôдъ давна на велкій жолудковый біль, а лѣкарѣ не могли ему нѣчо порадити. Ажь въ кôнци задали ему такого лѣку, вôдъ котрого блювавъ и тôдѣ вийшло зъ него 24 маленькихъ ящірокъ, и 40 ящірчихъ яєць. На фармѣ єсть жерело, зъ котрого фармеръ пивъ воду и правдоподôбно ликнувъ ящірку, зъ котрои множили ся другі.

Перскій шахъ а жиды

Новый перскій шахъ выдавъ дуже строгі розпорядженя противъ жидôвъ. Передъ тымъ закликавъ вôнъ до себе жидôвского рабіна и приказавъ ему, щобъ всѣ жиды стали ся магометанами. А коли той вôдповѣвъ ему, що то зовсѣмъ неможливо, шахъ выдавъ противъ жидôвъ такі розпорядженя: 1) Каждый жидъ повиненъ ходити зъ голеною головою. 2) Жиды не смѣють ѣздити возовъ. 3) Жиды не можуть носити европейскои одежи. 4) Одежа жидôвъ мусить бути єднои барвы, щобъ ихъ легко можь було пôзнати. 5) Жидôвки не смѣють носити тои одежи, въ котру вбирають ся перскі жѣнки. 6) Жиды не можуть выходити зъ дому, коли падае дощь, а маєтокъ жида по его смерти въ першôй лініи переходить на того свояка, котрый приставъ на магометанізмъ. 7) Жидъ якъ прийме магометаньску вѣру, а потѣмъ верне назадъ на жидôвску, мае бути караный смертію. — Тыхъ розпоряджень строго держать ся Перзы. Видко бѣда жидамъ въ Персіи, але такъ добре якъ въ Галичинѣ и въ Угорщинѣ — певно имъ нѣгде такъ не буде!

— О. Ѳ. Обушкевичъ зъ Олифанту зôбравъ въ тамошнôй церкви на потерпѣвшихъ при пожарахъ въ Борахъ 36 дол. 50 цнт. — До тои жертвы доложили Юрій Хилякъ 1.00, Ювеналь Обушкевичъ 1.00, Симеонъ Руенъ 1.00 и о. Ѳ. Обушкевичъ 4.50. Разомъ $44.00. — Въ Mayfield, Pa. зôбрано на ту саму цѣль 21 доляр. Всѣ зôбрані грошѣ въ сумѣ $65.00 переславъ о. Обушкевичь до редакціи „Галичанина" на руки редактора п. Маркова.

Памятайте на се рускі родичѣ!

Мы вже неразъ о тôмъ писали, що чоловѣкъ безъ свѣтла безъ науки, то такъ якъ рыба безъ воды — нынѣ середъ другихъ просвѣченыхъ народностей. Впрочѣмъ зъ васъ Русинôвъ каждый дуже добре о тôмъ знае, мы лишь пригадуемо. Вже кôнчать ся вакаціи. Дѣти вôдôтхнули трохи черезъ тыхъ два мѣсяцѣ, та знову незадовго вступять они въ шкôльні будынки, щобъ продовжати дальше науку. Тому, що богато нашихъ рускихъ родичей посылае свои дѣти до англійскихъ шкôлъ, а на науку въ своѣй роднѣй рускôй мовѣ не стае такъ богато часу, то радимо, щобъ въ тôй день въ тыждни, въ котрôмъ не учать въ англицкôй шкôлѣ, щобъ дѣти въ тôмъ дни ходили до рускои школы. Если де нема сталого руского учителя, то его мѣсце най займе дякъ. Все лучше ищось якъ нѣчо. Навѣть бы можна вчити дѣтей по руски зо два разы въ тыждни вечеромъ. Не забувайте о тôмъ рускі родичѣ, а по всѣхъ плейзахъ зôйдѣть ся разомъ и урадьте якъ бы то установити таку руску школу. Не дасте дѣтямъ своимъ спромоги научити ся по руски, то побачите, що коли подорастають, то анѣ не вôдозвуть ся по руски; они-жъ и теперь мѣжъ собою все по англицки бесѣдують а по руски хиба до родичей заговорять. А дивувати ся имъ нема що, якъ ихъ навчать такъ они робять.

— Старі панны будуть ся тѣшити, если конгресъ ухвалить право, запропоноване Каролѣною Смітъ, звѣстною реформаторкою и опѣкункою жѣнокъ. Тота женщина домагае ся змусити всѣхъ мужчинъ до женячки; однакъ забувае о тôмъ, що тысячи мужчинъ покинуло бы дуже радо самотный станъ, если бы се було въ ихъ силѣ. Не разъ нема що самому вкинути въ уста, а не то удержати жѣнку и дѣти.

Вѣсти робôтничі.

Перегля́дъ великого майнерского страйку зъ минувшого тыждня.

Понедѣлокъ 2. августа. — Компаністы знають ту правду, що розумнымъ, а що больше вôдданымъ справѣ проводникамъ удасть ся робôтниковъ удержати въ порядку, такъ щобы не могло прійти до жадного розруху, постановили ограничити власть проводарôвъ. Длятого намовили чи пôдкупили розмаитыхъ судѣй, щобъ они выдавали противъ проводникамъ страйку, права забороняючи имъ промовляти на мітингахъ. Дня 2. августа прото арештовано P. Dolan-а предсѣд. уніи майнеровъ, коли той на чолѣ 500 люда йшовъ до Plum Creek на агітацію мѣжъ De Armit-овыхъ робôтниковъ. Росказъ арештованя выдавъ одеиъ скваєръ зъ Turtle Creek, въ котрôмъ закидано ему бунтъ и незаконный мітинг. Товпа була такъ розлючена, що булабъ убила констабля на мѣсци, еслибъ въ то не бувъ вдавъ ся самъ арештованый. Увязнено такожь двохъ иншихъ проводникôвъ Charles Shan и Wm. Warner, котрі за зложенемъ поруки були пущені на волю. Того самого дня переходило 300 люда зъ Panhandle майнôвъ до Turtle Creek, о годину пôзнѣйше знову 400 люда зъ Imperial до того самого мѣсця, о 2:30 въ ночи 400 люда зъ майнôвъ вздовжь рѣки Monongahela и 300, котрі були розложились таборомъ въ McGovern. То все спѣшило до копалень De Armit-а, щобъ его робôтниковъ змусити прилучити ся до страйку.

Второкъ 3. августа. — Щобы додати охоты страйкуючимъ, вечеромъ того дня устроено въ мѣсточку Turtle Creek параду, въ котрôй брало участь до 10,000 осôбъ. Робôтники всякого заводу зъ Braddock, Homestead и околицѣ прилучили ся до тои парады. На передѣ йшло 5 бандъ, за ними слѣдувало 400 шкôльныхъ, малыхъ дѣтей, зъ котрыхъ кожде несло порожный мѣшокъ зъ муки на знакъ нужды майнерôвъ, а вôдтакъ величезный грôзный походъ, въ котрôмъ вôдъ войта мѣсточка до послѣдного чоловѣка всѣ брало участь. На великôй просторôй сѣножати за мѣсточкомъ промовляло богато осôбъ, мѣжъ ними и двохъ священникôвъ. Паны компаністы настрашили ся сильно тыхъ парадъ, які часто вôдбувають ся коло ихъ копалень, длятого замовили собѣ богато шерифôвъ, щобъ ті стерегли ихъ деликатнои шкоры. Шерифъ Henry Lawry писавъ до губернатора Гастінга, щобъ войско було готове, коли вôнъ лишь его зажадае. Майнеры зъ копалень De Armit-а що разъ больше прилучають ся до страйку и можна сподѣвати ся, що компанія та стратить цѣлкомъ свôй вплывъ на робôтниковъ. Можна собѣ подумати яка бѣда мѣжъ майнерами и яке заинтересоване страйкомъ, если жѣнки зъ малыми дѣтьми на рукахъ йшли 20 миль пѣшки за страйкуючими, щобъ варити имъ на мѣсци.

Середа 4. августа. — 100 майнерôвъ зъ Osnaburg, O. удались маршомъ до North Industry, де удалось имъ намовити мѣсцевыхъ робôтниковъ до застановленя роботы. Умовили ся, що доти не пôйдуть до роботы, доки не скôнчить ся загальный страйкъ. Найгорше стоить справа страйку въ W. Virgini-и. Кромѣ околицѣ Fairmont, де зъ великимъ поводженемъ агітують I. W. Rar и Joseph Wood, всюды майже прихильность тамошныхъ робôтниковъ оказала ся облудою. Прим. въ Wheeling занеслось на постôйный страйкъ, тымчасомъ кромѣ якихъ 50 майнерôвъ, всѣ тôй околици, що не йдуть до роботы, всѣ решта вернулась назадъ до працѣ. Въ загалѣ тамъ робôтники не мають нѣчь симпатіи до страйку и ихъ мало що интересуе таке важне пытане для каждого робôтника якъ — выграєсь страйкъ чи нѣ? Такі робôтники не повинні здаєсь опôсля нарѣкати на свою бѣду, если прійде до того, що будуть заробляти по 50 цнт. на день або и менше.

Четверъ 5. августа. — Комітетъ складаючій ся зъ продуцентôвъ вугля Wm. P. De Armit, I. C. Dysart, I. I. Itcytler, N. F. Sanford и I. B. Zerbe выславъ того дня формулярѣ „угоды" до всѣхъ властителѣвъ копалень вугля до подписаня. Вже въ мо дня 27. и 28. юлія мали продуценты вугля въ Пітсбургу конференцію, на котрôй пробували згодити ся мѣжь собою що-до однакового платнѣ по всѣхъ майнахъ. До того, розумѣєсь, не прийшло, лишь они вибрали зъ помѣжь себе комітетъ, котрый мавъ занятись уложенемъ такои скалѣ. Формулярѣ такои скалѣ комітетъ власне розсылавъ до всѣхъ продуцентôвъ. Послѣ тои скалѣ по всѣхъ майнахъ мають бути малоть выплачуватись робôтникамъ, що 14 день и то готôвкою. Немае бути жадныхъ штôрôвъ компанійцкихъ, мае ся добре и справедливо мѣрити выдобуте майнеромъ вугле и кожда компанія мае запровадити въ себе сита зъ 1½ цалевыми очками. До тои скалѣ мали бъ обовязані бути всѣ компаніи, що мають свои копальнѣ 55 миль по-за Пітсбургомъ и въ котрыхъ выдобувае ся 10,000 тонъ рôчно. Еслибъ всѣ властителѣ хотѣлись на то подписати, то певно, що причинила бы ся до скорого полагодженя страйку.

Пятниця 6. августа. — День 5. августа бувъ призначеный яко „Miners Day", котрый вôдсвятковано въ Allegheny великимъ мітингомъ робôтниковъ. 6000 людей безъ рôжницѣ стану и занятія прислухували ся бесѣдамъ проводирôвъ страйку. То була правдива демонстрація. Пятымъ зъ ряду бесѣдникомъ була панѣ Марія Джонсъ (M. Iones), знана агітаторка зъ великого страйку колѣйниковъ въ Чікаго. Коли попередні бесѣдники говорили въ дуже умѣркованôмъ тонѣ и казали, що безъ помочи публики страйкъ дуже тяжко можна буде выграти — та женщина дôрвала ся слова, щобъ въ цѣлôй гарячій бесѣдѣ высказати цѣле свое обурене противъ капіталістôвъ. Компаністôвъ назвала „публичными злодѣями и перобами, котрі проходжують ся по морскихъ купелевыхъ мѣстахъ, черпаючи для себе и своихъ песиковъ свѣжій воздухъ, а въ котрыхъ серцяхъ нема анѣ крыхôточки спôвчутя для тыхъ мильонôвъ бѣдакôвъ, що майже гынуть зъ голоду. Ще не завмерла — сказала та благородна женщина — свобода, людскôсть мусить побѣдити, лупѣи, высыскувачѣ мусять згинути зъ лица землѣ". Погрозила опôсля публицѣ, що если не поможуть майнерамъ до побѣды, то возьмуть ся до нихъ непоборні жѣнки.

Шестымъ бесѣдникомъ бувъ Е. В. Дебсъ. Говоривъ 2 годины майже вказавши, що найбôльшими зневажителями права суть монополѣ и трусты. Коли Whiskeytrust и Standart Oil Co. не могли позбутись фабрикъ, що конкуровали зъ ними, то высадили ихъ динамітомъ въ гору и за то не були укараний. Але коли бѣдный робôтникъ домагае своего права, замыкають его до вязницѣ. Дебсови заборонили промовляти по мітингахъ. Гай, гай! То дѣе ся въ Америцѣ!!

— Що властителѣ майнъ ошуковали страшно робôтниковъ — се свята правда. Запытайтесь каждого властителя якои фабрики, а скаже вамъ, що за вугле мусѣвъ таку саму цѣну платити давнѣйше, коли майнеры заробляли денно $5., якъ и теперь.

— Cleveland, O. Въ вальцовни роспочалась робота въ всѣхъ вôддѣлахъ. Около 2000 зôстало затрудненыхъ.

Смѣхъ и правда.

О годинѣ другôй по пôвночи вертае мужь пянесенькій до дому.

„Котра то година?" пытае зъ ложка жена.

„Єдинайцята серденько" каже мужь.

„Ага! одинайцять! лайдаку, подиви ся на зигаръ, що вже друга по пôвночи".

Мужь заломуючи руки кличе съ плачомъ: „Боже мôй Боже! чого вже я не дочекавъ ся, то моя жена больше вѣрить тому шельмѣ зигарови. якъ мнѣ, що я люблю вôдъ 30 лѣтъ."

Помѣжъ суджеными.

Она: — Ну, що-жь тамъ сказавъ мôй отець, згодивъ ся на наше супружество, чи може ставлявъ якѣ перепоны?

Вôнъ: — Зовсѣмъ нѣ! Казавъ: якъ моя донька такъ хоче, я нѣчо противъ того не маю! Якъ она хоче такъ бути мусить — впрочѣмъ переконае ся о тôмъ по шлюбѣ.

Мати (до пятилѣтнои доньки): — Ходи-но сюды, диви ся якъ Михась плаче, що не хочешь его подѣлувати.

Дѣвчинка: Ахъ, мамо, чи то такій смаркатый розумѣе, що то значить цѣлувати!..

— Мамо, що то за люде тѣ Мормоны?

— То такі люде. сыну, мають по 30 або 40 жѣнокъ.

— Ахъ, то страшно!

— Та чому-жь?

— Та най би мама подумають собѣ, якъ такъ разъ 30 мамъ дадуть сынови въ скору.

Зъ втѣхи.

— Иване, тажь ты знову вчера впивъ ся!

— О, нѣ, прошу пана....

— Та-жь я бачивъ якъ ты качавъ ся по земли.

— Е, та то не зъ піяньства, а зъ превеликои втѣхи, щомъ васъ побачивъ.

Рускій народъ.

Довго-довго мы терпѣли,
Гнетенй врагами,
Довго въ Бога мы благали,
Милости надъ нами...

Богъ выслухавъ нашои мольбы —
Умилосердивъ ся,
Допомôгъ намъ, що зъ недолѣ
Народъ увôльнивъ ся.

Нынѣ народъ нашъ свобôдный
Мае свою волю,
А якъ лишь зачне учитись
Приголубить долю.

Якъ зачне учитись пильно
Свѣтъ му буде милый,
Буде щасте, гараздъ, доля,
Будемъ всѣ щасливй.

Петро Фундалевичь зъ Mayfield, Pa.

ОСТАННЫЙ ПАПѢРОСЪ.

Оповѣдане зъ сербского
МІЛЄНЫ МРАЗОВИЦЪ.

Широке, пусте поле вкрыла жовта трава; надъ нимъ гудѣли бурѣ падолиста. Зъ далека доходили звуки церковного дзвона то протяжнй, то живо завмираючи, вôдповѣдно до того, чи вѣтеръ гнавъ ихъ дальше, чи спинювавъ. Чорнй смолянками покрытй бараки пѣхотного полку, на краю рôвнины, подабали въ тôмъ мутнôмъ свѣтлѣ осени на рядъ величезныхъ трумнôвъ. Пôдъ самымъ таборомъ стояли двѣ компаніи четироугольникомъ; въ серединѣ були уставленй варты, жовнѣры, священники, офіциры и чотыри молодй мужики а вôйсковый авдіторъ вôдчитувавъ щось голосно зъ бѣлого аркуша, що его вѣтеръ разъ въ разъ вырывавъ зъ рукъ.

Було то пôдъ конецъ 1878 р., саме по довершенôй окупаціи Босны. Чотыри мужики мали бути розстрѣлянй пôсля военного засуду.

Розходило ся о — ослячу шкôру. Они вкрали еи въ чвôрку. На що они се зробили, чи припадкомъ, чи въ злôй воли, чи въ своѣй нерозвазѣ, — хто се мôгъ знати нынѣ, вирочѣмъ кого се на вôйнѣ обходить? Военный судъ не церемонить ся довго. На вôйнѣ — якъ на вôйнѣ...

Авдіторъ читавъ имъ лише, що своимъ вчинкомъ заслужили собѣ на кару, що провинили ся и за се пôдпали засудови смерти, будуть розстрѣлянй. Було се гарно, урядово-канцелярійнымъ стилемъ; богато слôвъ рôзвѣявъ вѣтеръ, богато мужики й не зрозумѣли.

Они безпорадно дивили ся кругомъ себе. Були то кременнй, смаглявй мужики зъ темно--брунатными, гарнымъ лицями. Въ найстаршого ледви засѣявъ ся пухъ на горѣшнôй губѣ. Одежа ихъ була зъ грубого полотна, а зъ пôдъ легко звиненыхъ турбанôвъ вызирали кучерѣ чорного волося. Дѣти гôръ — подôбнй були до молодыхъ коникôвъ, що свобôдно гуляють по гôрскихъ лукахъ, або до молодыхъ вовкôвъ зъ гôрскихъ, понурыхъ прогалинъ.

Журлива усмѣшка грала въ нихъ докола отвертыхъ, счудованыхъ устъ. За що ихъ увязнили? По що ихъ привели сюды? — Ослячa шкôра? Ба...

Приступивъ до нихъ священникъ. „Розумѣете, мои дѣти?"

Небезпечнôсть положеня доперва теперь стала имъ передъ очи. Усмѣшка згасла — трѣвожно притулили ся одинъ до другого, якъ купка овець, коли мѣжь ними явить ся рѣзникъ. Стояли такъ пôвъ-кругомъ, спертй о себе плечима, а великй, чорнй очи бѣгали докола зъ пронимаючимъ выразомъ страху и непорадности. Почали шептати до себе.

— Йозо, ты найстаршій, спытай ся!

Йозо зробивъ крокъ напередъ, усмѣхнувъ ся знову своими бѣлыми, блискучими зубами, здôймивъ чемно свôй турбанъ и спытавъ:

— Даруйте, пане, що зъ нами зроблять?

Запытанй рушили раменами, нѣ то зъ милосердя, нѣ то зъ нетерплячки.

— Розстрѣляють васъ...

Всѣ чотыри знову усмѣхнулись на-пôвъ недовѣрчиво, на-пôвъ лячно, пôдчасъ якъ лиця ихъ вкрывала блѣдôсть крейды.

(Конецъ буде.)

Молись, трудись, учись, до „СОЮЗА" запишись, до читальнѣ ходи, Бога въ сердцю май, ближнього люби, церковь посѣщай, „СВОБОДУ" читай, Русь святу люби, доброму научай ся, грошей не марнуй, въ процеса не вдавай ся. Въ льотерію не грайте, тôлько грôшь щадѣть. Братя! намъ треба „Народного Дому", ану скиньтесь по центови. Се не забувайте! . . . Буде зъ васъ.